

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Marie Hany Příbylové

TLUMOČENÍ Z ČESKÉHO ZNAKOVÉHO JAZYKA DO MLUVENÉ ANGLIČTINY V MEZINÁRODNÍM KONFERENCEČNÍM PROSTŘEDÍ

předkládané v roce 2023 na Ústavu translatologie KU v Praze

I. Stručná charakteristika práce

Predložená dizertačná práca skúma problematiku tlmočenia z českého posunkového jazyka do hovorenej angličtiny v medzinárodnom konferenčnom prostredí. Zvolenú problematiku autorka skúma metódou kontrastívnej analýzy tlmočenia z českého posunkového jazyka priamo do anglického hovoreného jazyka vs tlmočenia do anglického jazyka s pilotážou cez hovorený český jazyk. Neopomína pritom kultúrne ani sociolingvistické osobitosti tohto špecifického transferu, ani osobitosti vyplývajúce z jeho kontextového zamerania. Vo vlastnom výskume sa zameriava na strategické správanie tlmočníkov, pričom výsledky vyplývajúce z dôslednej analýzy získanej materiálovej bázy dopĺňa o poznatky zo stimulovaných retrospektívnych interview s tlmočníkmi.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Zvolenú tému dizertačnej práce považujem za vysoko aktuálnu, a to ako z pohľadu dnešných trendov v tlmočnickej praxi – s dôrazom na prístupnosť komunikácie a univerzálny dizajn (nielen) odborných podujatí, tak aj z pohľadu záujmu translatologického bádania. To čoraz viac rozširuje pole svojej pôsobnosti v snahe reflektovať vývoj a potreby komunikácie v súčasnom svete a úprimne ma teší, že práca, ktorej hodnotenie vyjadruje tento posudok, prispieva do (ešte) „otvorenejšieho a novšieho“ translatologického skúmania tlmočenia a komunikácie v našom regióne, s využitím potenciálu a aplikovaním existujúcich poznatkov z oblasti tlmočenia hovorených i posunkových jazykov.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Autorka pracuje s relevantnými zdrojmi domácej i zahraničnej proveniencie a pre svoj výskum vystavala pevný teoretický základ. Oceňujeme, že získané poznatky analyzuje a dôsledne interpretuje a neskíza k ich schematickému radeniu, ako sa v kvalifikačných prácach tohto stupňa, bohužiaľ, niekedy stáva. Ciele práce formuluje jasne v úvodných častiach a výskumný cieľ má na zreteli naprieč celou prácou. Na základe získaných poznatkov navrhuje metodiku svojho výskumu, pričom jasne odôvodňuje jej dizajn, zvolené typy metodologických postupov, návrh a realizáciu vlastného experimentu. V analýze a interpretácii je dôsledná, neuchyľuje sa k zovšeobecňujúcim záverom. Zároveň korektne pojednáva o svojej pozícii v rámci výskumu a možných limitoch uplatnenej metodiky, ako i obmedzeniach, ktoré mohla v dôsledku mať zvolená metodika na výsledky výskumu.

Tie však predstavuje čitateľovi jasne, v konkrétnych kontextoch, pričom sama načrtáva aj možné ďalšie využitie, resp. rozvíjanie zistení jej práce.

2. *Formální úroveň práce*

Práca spĺňa všetky formálne parametre pre daný typ záverečnej práce a je na veľmi dobrej jazykovej úrovni. Je prehľadná, logicky dobre štruktúrovaná. Autorka adekvátne pracuje s referenciami a citáciami, iba na niekoľkých miestach – najskôr z nepozornosti - je v citačnej stratégii nejednotná (citovanie pod čiarou vs. citovanie v texte). Predložený text je po formálnej stránke na veľmi dobrej úrovni, miestami sa však pre čitateľa stávajú výzvou početnejšie poznámky pod čiarou, kde autorka vkladá zaujímavé, relevantné (dovoľme si tvrdiť že niekedy aj podstatné) textové informácie a dovetky, ktoré by našli svoje miesto aj priamo v tele textu a ten by sa tak pre čitateľa stal plynulejším. Tento menší nedostatok spomíname najmä v intencii odporúčania v prípade, ak bude autorka text svojej práce v budúcnosti publikovať – k čomu by sme ju chceli týmto zároveň aj povzbudiť.

3. *Práce s prameny či s materiálom*

Autorka v práci preukazuje veľmi dobré analytické a interpretačné zručnosti, čo vidieť nielen v práci s teoretickými zdrojmi – ako sme uviedli vyššie, ale aj pri práci so získaným výskumným materiálom. Teoretické východiská spracúva pre potreby adekvátnej východiskovej bázy a ďalej v uplatnenej metodológii postupuje koherentne. Hoci by sa na niektorých miestach mohlo sprvoti zdať, že v teoretických štatiach zachádza obsiahlo do väčších detailov (napr. pri jazykových osobitostiach českého posunkového jazyka, v detailnej a rozsiahlej prezentácii vybraných existujúcich výskumov, ich metodológií a zistení), nie je tomu tak – existujúce poznatky autorka vyberá a spracúva intenčne, ďalej ich rozvádza a interpretuje, využíva ich v empirickej časti svojej práce, rozvíja ich, a tam, kde je to relevantné, koreluje s nimi svoje zistenia. Naším jediným prianím by bolo, aby dizajn metodiky vo väčšej miere zahŕňal aj samotných predstaviteľov komunity Nepočujúcich, či už pri pred-výskume, návrhu dizajnu, resp. v samotnom výskume. K tomuto bodu budeme smerovať v neskoršej časti posudku aj jednu z našich otázok.

4. *Vlastní přínos*

Vlastný prínos autorky práce je nespochybniteľný, pričom treba priznať, že zvolená problematika je na spracovanie značne náročná. Ide o menej prebádanú oblasť, ktorej sa v translatológii v stredoeurópskom regióne nevenuje dostatočná pozornosť vo všeobecnosti, pričom takmer vôbec z pohľadu konkrétnych jazykových párov a direkcionality v konkrétnom komunikačnom kontexte, ktorý autorka zvolila (odborné medzinárodné fóra). Už len v spracovaní východiskovej bázy tak autorka stála pred neľahkou úlohou. Vysporiadala sa s ňou však náležite a zodpovedne, ako sme opísali už v predošlých častiach nášho posudku. Podarilo sa jej spracovať tie najrelevantnejšie prístupy z viacerých oblastí skúmania komunikácie a tlmočenia v danom kontexte, adekvátne aplikovať existujú prístupy toho, čo autorka nazýva „tradičnejšie translatologické skúmanie“ a pri vlastnom experimente získala viaceré zistenia prínosné pre ďalší výskum, vzdelávanie tlmočníkov či samotnú prax. Taktiež treba vyzdvihnúť i ďalší presah, kde výsledky tejto práce nájdu svoje uplatnenie – a to je ich možnosť prispieť k zdokonaľovaniu plánovania a dizajnu (nielen) odborných podujatí pre všetkých.

IV. Dotazy k obhajobě

Samotná téma práce, stratégia jej spracovania, ako aj množstvo hodnotných zistení, ktoré v práci autorka ponúka, nás nabáda k množstvu otázok, prostredníctvom ktorých by sme sa o jednotlivých skúmaných aspektoch radi dozvedeli ešte viac. Aby sme však autorku počas obhajoby dizertačnej práce nezahltili množstvom dotazov – prameniáci z vlastného nadšenia a záujmu, sústredíme naše otázky na tri nasledujúce vybrané okruhy:

1. Návrh metodiky výskumu a zapojenie komunity Nepočujúcich do výskumu:

Autorka v práci veľmi korektne a transparentne vymedzuje svoju pozíciu k skúmanej problematike, pričom zodpovedne hodnotí aj možné limity, ku ktorým zvolený dizajn metodiky môže viesť. Jej stanovisko chápeme a oceňujeme, že možných dopadov si je vedomá a v práci ich dôsledne analyzuje vzhľadom na skúmanú problematiku – tlmočenie českého posunkového jazyka do hovorenej angličtiny v medzinárodnom konferenčnom prostredí. V širšej optike univerzálneho dizajnu, prístupnosti, ako aj z pohľadu etických aspektov výskumov zameraných na artefakty a život komunity Nepočujúcich a ich možných dopadov (dobře známe: *nothing about us without us*) by sme sa však predsa radi opýtali, či v návrhu metodiky výskumu autorka zvažovala zapojenie komunity Nepočujúcich do dizajnu výskumu, resp. výskumu samotného, ak áno, v akých aspektoch a v čom by videla prínos takéhoto dizajnu.

2. Skúsenostný komplex (profil) tlmočníka a jeho vplyv na analyzovaný výkon:

Autorka v práci popisuje základné kvalifikácie a zázemie tlmočníkov, ktorí sa experimentu zúčastnili a v prílohách k dizertačnej práci zároveň ponúka k obojm typom tlmočenia aj dotazník pre tlmočníkov, z ktorého čitateľ získa predstavu, aké parametre mohli mať na výkon tlmočenia vplyv. Interpretácie z výskumu autorka hodnotí skôr všeobecnejšie, keďže, ako sama uvádza, cieľom nebolo hodnotiť jednotlivé výkony tlmočníkov ako „dobré“ alebo „zlé“, ale podrobiť získaný materiál dôslednej komparatívnej analýze, ktorá môže ponúknuť zaujímavé výsledky. Predsa sa však zo zvedavosti natíska otázka, či možno na základe konkrétnych charakteristík tlmočníkov z dotazníka identifikovať, ktoré parametre možno považovať za príznačné pri tlmočnickom výkone, ktorý realizovali pri oboch spôsoboch tlmočenia, ktoré autorka skúmala. Zaznamenala autorka v tomto smere pri jednotlivých výkonoch nejaké signifikantnejšie ukazovatele? Ak áno, aké?

3. Konkrétny prínos do metodík vzdelávania tlmočníkov:

Popri hodnote výskumných zistení autorky práce pre ďalšie bádanie v predmetnej oblasti je potrebné vyzdvihnúť aj možný ich aplikačný potenciál. Ten vnímame v samotnej tlmočnickej praxi (zistenia hodnotné pre ďalšiu diskusiu o univerzálnom dizajne vedeckých podujatí, prístupnosti, inkluzívnych modeloch podujatí), ale aj v oblasti didaktiky tlmočenia. V nadväznosti na predošlú otázku, ak ste identifikovali relevantné ukazovatele vo vzdelanostnej príprave alebo skúsenostnom komplexe tlmočníkov pre vplyv na kvalitu ich výkonu (či už pri priamom tlmočení do AJ alebo pri tlmočení cez pilotnú ČJ), je možné vyvodit' z Vašich zistení konkrétnejšie návrhy a odporúčania pre špecializovanejšie vzdelávanie tlmočníkov posunkových a hovorených jazykov? Ak áno, aké?

V. Závěr

Predloženú dizertačnú prácu Mgr. Marie Hany Příbylovej hodnotím veľmi pozitívne – či už z pohľadu spracovania problematiky, dôslednosti vo vlastnom výskume i interpretácii zistení. Drobné

nedostatky, ktoré v posudku uvádzam, sú ľahko odstrániteľné a moje doplňujúce návrhy sú skôr podnetom, aby autorka práce vo svojom výskume pokračovala ďalej a rozvíjala ho. Predloženú dizertačnú prácu preto predbežne hodnotím ako: prospela.

5.6.2023

Doc. Mgr. Emília Perez, PhD.